

**HARSHE MASU BUKATA MUSAMMAN DA HANYAR SHIGAR DA KOWA DA
KOWA: TUNATARWA KAN DABU'O'I NA SADARWA**

Hadiza Al-Kasim & Ummu Abubakar

School of Liberal Studies, ATAP Bauchi

hadizevalqaseem@gmail.com, abubakarummu2@gmail.com

Tsakure (Abstract)

Harshe ba wai hanyar sadarwa ba ce, wani ginshiki ne da ke gina ko rushe fahimtar al'umma da tsarin zamantakewa. Wannan bincike ya duba alakar da ke tsakanin harshe, masu bukata ta musamman da tsarin hada kowa da kowa ta hanyar tantance yadda dabi'un sadarwa da ake amfani da su a yau suke iya hana wasu shiga cikin al'umma, musamman mutane masu bukata ta musamman. Wannan bincike ya duba dabarun harshe da ya danganci masu bukata ta musamman, da manufin sadarwa wanda ya hada kowa da kowa don bayyana yadda wasu kalmomi da tsarin magana suke iya haddasa raini da wariya ko watsi da masu bukata ta musamman. Binciken ya bayyana illolin amfani da kalmomi masu nuna gazawa ko nuna bambanci da kuma rashin tanadi ga hanyoyin sadarwa da suka dace da masu bukata ta musamman ta hanyar amfani da harshen kurame da rubuce – rubuce masu saukin karatu, da na'urorin sadarwa na musamman. Har ila yau, binciken ya ba da haske a kan hanyoyin da za a inganta dabi'un sadarwa ta hanyar amfani da kalmomi masu hada kowa da kowa, da karfafa harshen da yake girmama muntunci da cancanta na masu bukata ta musamman, ta yadda za su samu damar bayyana kansu, da shiga cikin al'umma da kare hakkokin su a halin yanzu da duniya take a tafi hannu,

Muhimman Kalmomi: *Harshe, masu bukata ta musamman, dabi'oi'in sadarwa, hada kowa da kowa*

Gabatarwa

Harshe ba wai kawai hanyar sadarwa ba ce, amma wani ginshiki ne mai tasiri wajen gina rayuwar al'umma da al'adu, sai dai dabi'oin da suka fi rinjayar harshe sadarwa a yau, sau da yawa sukan yi watsi da kwarewa da bukatun mutanen da suke da bukata ta musamman. Ko a wajen taro ko ta bangaren ilimi ko a kafafen yada labarai na zamani, rashin wani cikakken tsari na shigar da kowa da kowa yana haifar da wariya da nuna fifiko a tsakanin al'umma Wannan bincike yana kalubalantar irin wadannan dabi'u ta hanyar tambaya: Shin hanyoyin sadarwamu suna da cikakken tsari na hada kowa da kowa? Kuma mai za mu iya yi domin tabbatar da cewa harshe ya shafi dukkan al'umma ne ba tare da la'akari da matsayin mutum ba? Binciken ya yi nazari a kan yadda harshe zai iya zama shamaki ko kuma hanyar a hada kowa da kowa, tare da mai da hankali

wajen sake duba yadda dabi'o'in sadarwa suke, yadda ake amfani da su, da yadda ake daidaita su domin mutanen da suke da bukata ta musamman.

Tsarin Carbin Tunani (Theoretical Framework)

Binciken ya yi nazari a kan al'umma masu bukata ta musamman, wannan ya bayyana cewa nakasa ba wai ka wai wanda yake a bayyane a jikin mutum ba ne, yakan faru ne daga shingen da al'ummar da yake rayuwa a ciki ta gina ne. dabi'o'in sadarwa da aka gina bisa tunanin nuna fifiko ga masu cikakken lafiya, su suke kara haifar da wariya a kan masu bukata ta musamman. Wannan hasashe ne mai karfi a nazarin ilimin walwalar harshe ta bangaren nuna fifiko a wajen amfani da harshe.

Muhimman ra'ayoyin binciken su ne:

- Ba wa kowa da kowa hakkin yin magana ba tare da nuna fifiko ga masu cikakken lafiya ba
- A samu daidaito wajen sauraro da fahimtar kowa da kowa ba tare da la'akari da hanyar da aka sadar da sako ba.
- Saukafewa da gyarawa da kuma fadada harshe domin fahimtar kowa da kowa

Tasirin Harshe a kan masu Bukata ta Musamman

Harshe yana tasiri a kan yadda al'umma take kallon bukata ta musamman dole ne al'umma ta canja yadda take ba da ma'anar wadansu kalmomi da suka danganci masu bukata ta musamman Linton (1998) ta bayyana cewa saboda karancin yadda ake kallon bukata ta musamman ya shafi harshe da kuma jadawalin koyar da karatu a makarantu, a dalilin haka yana kara kawo wariya da bambanci a kan masu bukata ta musamman idan aka ci gaba da bayyana bukata ta musamman ta fuskar rashin karfi.

- Mutanen da suke da bukata ta musamman za su iya daukar wannan matsayin gaskiya
- Masu cikakken lafiya za su ci gaba da ganin bukata ta musamman a matsayin abin tausayi ko ban mamaki
- Zaa ci gaba da samun shingaye na wariya a tsakanin al'umma

Dabi'un Harshe Masu Nuna Wariya Ga Masu Bukata ta Musamman

Nuna bambanci ga masu bukata ta musamman yana cikin dabi'o'in mutane na rayuwar yau da kullum ta hanyar Karin Magana da jimloli da kuma hanyar amfani da kalmomi da suke danganta masu bukata ta musamman da rashin kima a cikin al'umma ko kuma wadanda suka gaza. Akwai misalai da yawa a cikin maganganun Bahaushe kamar:

- Allasuturu bukui, in ji kishiyar mai doro
- Ba shigan ba fitan, an sa mahaukaci gadin kofa
- Da haka muka fara, kuturu ya ga mai kyasbi
- Da kamar wuya, gurguwa da auren nesa

Akwai tatsuniyoyi da labarai ta da ake nuna gazawa ta masu bukata ta musamman a cikin al'ummar da suke rayuwa.

Akwai labarin Makaho Mai Fitila, da tatsuniyar Mahaukacin Dan Sarki, da labarin Kuturu da Makaho da labarin Kuturu da Inyamiri.

Irin waɗannan karin magana da maganganun azanci da labarai yawanci suna nuna kamar akwai gazawa a tattare da masu bukata ta musamman, maimakon bambanci na halittar ɗan Adam.

- Nuna bambanci a sadarwa

A bisa tsari ko ɗabi'a ta sadarwa, ana tsamianen mutum ya kasance ba ya da tangarda wajen furta magana da kuma fahimtar abin da aka fada, ko da kuwa hardadɗun jimloli ne. To a bisa wannan ɗabi'a ne hakan yakan iya kawo wariya ga mutanen da suke da matsalar magana da masu matsala ta fahimta wato matsalar kwaƙwalwa saboda haka sukan fuskanci matsaloli a makarantun da suke karatu.

- Yin amfani da kalmomi kamar: kurma gurgu, taɓaɓɓe ko mahaukaci ko kuma a ce masu bukata ta musamman idan ya kasance ba a yi amfani da su ta yadda ya dace ba wani lokaci za su iya nuna kaskanci ga masu bukata ta musamman.

Hanyoyin Sadarwa Na Kowa Da Kowa

Tsari na amfani da waɗansu hanyoyi don taimaka ko saukaka wa masu bukata ta musamman. Akwai hanyar amfani da alluna masu hoto, da na'urar sarrafa magana da kuma hanyar amfani da isharori. Waɗannan hanyoyi yana ba waɗanda suke da matsalar furta magana ta baki damar bayyana kasu.

Tsarin ilimi Mai Hada Kowa Da Kowa

A shekara 2023 ne gwamnati Najeriya ta kafa dokar tsarin bayar da ingantaccen ilimi na 'Bai Daya', wanda ya hada kowa da kowa, ba tare da nuna bambanci matsayi da kuma inda mutum ya fito ba. An gina dokar ne bisa tsarin ilimin gama-gari a matakin farko a shekarar 2004, hadi da dokar hani a kan nuna wariya ga masu bukata ta musamman ta shekarar 2019, wanda ya karfafa hada kowa da kowa a wajen neman ilimi

Manufofin sun hada da:

- Saukake wa kowa da kowa damar samun ilimi
- A samar da tsaro a makarantu ya zama tashin hankali da nuna wariya ko barazana
- Ya zama ba wai hada kowa da kowa a muhalli guda ba ne kawai, har da jadawali da tsarin gudanar da jarabawa ya zama ya yi daidai da buƙatar kowa da kowa
- Ya zama ba nuna bambanci a samu daidaito wajen samun damarmaki a fagen ilimi
- Ba da muhimmanci wa masu koyo wanda zai ba kowa damar shiga a dama da shi da kula da daidaiƙun buƙatun masu karatu.

Matsaloli

- Yawancin makarantu ba su da kayayyakin aiki da wadatattun azuzuwa da kujerun dalibai da kuma kayayyakin koyar da dalibai masu bukata ta musamman
- Mafi yawan malamai ba su da horo a kan hanyoyin koyar da dalibai masu bukata ta musamman. Shuwagabannin makarantu ba su zan hanyoyin da za su hada bukatar kowa da kowa ba.
- Rashin ishasshen tallafi da dokokin da za su karfafa tsarin ba da ilimi ga kowa da kowa a jihohi da kasa baki daya, hakan ya sa a wasu wuraren an kasa aiwatar da tsarin ilimi na bai daya ga kowa da kowa
- Rashen fahimta wariya daga wajen a'luimma ga yaran da suke da bukata ta musamman, wadda hakan yakan jawo iyayen su sukan rika hana su shiga makaranta saboda kar a rika ware su ko tsangwamarsu
- Mafi yawanci an fi fama da wadannan matsaloli a yankunan karkara saboda rashin aiwatar da dokar hada kowa da kowa a makaranta guda
- Har yanzu wasu malamai da iyaye suna da ra'ayin cewa a kebe dalibai masu bukata ta musamman
- Wasu makrantun suna kin karbar dalibai masu bukata ta musamman a boye saboda rashin tallafi da kuma aiwatar da doka.
- Wasu dalibai sukan bar makaranta saboda rashin dacewar muhalli da kuma wariya da suke fuskanta
- Rashin samun aiki idan sun gama karatu

Shawarwari

- Ya kamata gwamnati ta wadata makarantun gama – gari da kayayyakin aiki wadanda za a rika koyar da masu bukata ta musamman
- A rika horar da malamai a kan yadda za a shigar da kowa da kowa wajen koyarwa a makarantu
- Gwamnati ta karfafa aiwatar da dokokin hada kowa da kowa wajen bayar da ilimi
- Al'umma su yi kokari wajen fahimtar masu bukata ta musamman, kuma su rika amfani da harshe mai taushi wajen sadarwa musamman idan ya shafi masu bukata ta musamman.
- Gwamnati ta samar da kayayyakin fasahar zamani kamar sun allunan hoto da na'urorin sarrafa magana domin ba wa masu bukata ta musamman damar bayyana kansu

Kammalawa

Tunatarwa a kan dabi'un amfani da harshe ba kawai gyara ne na harshe ba, wajibi ne ga dabi'a, siyasa da kuma zamantakewa. Dole ne harshe ya rika sauyawa don ya dace da bambance - bambancen hanyoyin sadarwa wanda ya hada kowa da kowa, ciki har da masu bukata ta

musamman. Tsarin sadarwa mai hada kowa da kowa yana bayar da damar shiga cikin al'umma da girmamawa, haka kuma yana karya shingayen da harshen kan iya haifarwa musamman ga masu bukata ta musamman. Wannan tafiya tana bukatar wayar da kai da aiwatar da kudurin hukuma da kuma hadin guiwa.

Manazarta

Blackstone, S.W., Williams, M.B., Wilkins, D.P. (2007). AAC: Augmentative and Alternative Communication, Taylor & Francis.

Hall, EW.(2019). Disability and the Classroom: Linguistic and Cultural Perspectives, Springer.

Linton, S. (1998). Claiming Disability, Knowledge and Identity. New York, New York University Press.

Kusters, A., D. Mculder, M., O'brien, D. (2012). Innovations in Deaf Studies. Oxford University Press.

Madubi (Mirrow) Radio Drama @ BBC Media Action Project

Shakespeare, T. (2014). Disability Rights and Wrongs Revisited, Routeledge.

Yahaya, I.Y. (1972) Tatsuniyoyi da Wasanni Littafi na shida, Zaria, NNPC

Yunusa, Y. (1978) Hausa A Dunkule. Zaria, NNPC